

000918-2

Znamé latinské přísloví „Summum ius, summa iniuria“ stojí a padá co do dobrého smyslu se záměnou práva jako formulace, aplikace či uskutečnění spravedlnosti na jedné straně s pozitivními formulacemi zákonů. „Slepá“ spravedlnost, jak se o ní někdy hovořívá a jak se výtvarně znázorňuje s vahami v ruce a se zavázanýma očima, ukazuje týmž směrem (pokud si věc nezjednodušíme tím, že zavázané oči znamenají osobní nezájatost osobami, „nepřijímání osob“ v biblické verzi). To vyslovit v češtině, která jak spravedlnost, tak právo spojuje s pravdou a zejména s „tím pravým“, znamená zbavit právo té významné konotace, které toto slovo spojuje se slovem „pravý“: pokud je právo vskutku právem, nemůže se stát bezprávním. Takže „nejvyšším bezprávním“ se stává jen falešné právo, „právo“ vyprázdňené, zbavené pravosti. Stejně tak je tomu se spravedlností a s pravdou. Pokud by pro „právo“ ve smyslu *ius* platilo, že se nesmí přehánět, že nesmí být vyháněno do extrému (tj. pokud by pro ně platila aristotelská „střednost“ či výzva „nic příliš“), muselo by to nutně odkazovat zároveň k nějaké další vyšší normě, např. ke spravedlnosti. Pro tu však by zmíněná „střednost“ nesměla platit – anebo, pokud by i pro ni měla být nějaká „střednost“ závazná, bylo by zase nezbytné ji podrobit vyšší normě, např. pravdě. Český jazyk se však oné „střednosti“ vzpírá všude tam, kde kořen -prav- poukazuje přímo k pravdě jako k normě poslední: spravedlnost, která není „pravá“, je nespravedlností, a podobně právo, které není „pravé“, je bezprávním.

(Praha, 000918-2.)

000919-1

V Pavlově listu k Římanům 1,18 lze pochopit jako paralelu myšlenky „vítězí pravdy“ z 3. Ezdráše. Ovšem zatímco v oné známé 3. a 4. kapitole je pravý Bůh charakterizován jako „Bůh pravdy“, Pavel tradičně obrací onen vztah a z Boha činí garanta vlastní pravdy (Pavel mluví o „pravdě boží“). Pravda pak nevítězí vlastní mocí, tím, že „je nejmocnější“, jak je tomu u Ezdráše v těch vložených místech, nýbrž hněv boží se podle Pavla zjevuje (z nebe) proti každé bezbožnosti a nepravosti lidí. Jedna významná podoba takové bezbožnosti a nepravosti spočívá podle Pavla v tom, že lidé zadržují pravdu boží v nepravosti. Pravda je tak relativizována v tom smyslu, že je zcela závislá na Bohu – proto se o ní mluví jako o pravdě boží. Pravda ovšem je „relativní“, ale v jiném, obráceném smyslu, totiž že se sama (aktivně) vztahuje ke všemu, aby ukázala ve své světle pravost (jaká by „měla být“ a eventuelně jaká i částečně „jest“) i nepravost (jaká často až převážně „jest“). Jediná pravda je ve smyslu Ezdráše 4 naprosto pravdivá, pravá ryzím způsobem, zcela prostá jakékoli nepravosti. Naproti tomu vše je vždy více nebo méně nepravé (víno, vládci, ženy). A jsou také nepraví bohové – odtud nutnost si mezi nimi vybrat, tj. vybrat toho „pravého“. Aktivní vztahování (vždy aktuální, situační) pravdy ke všemu je nejen kriticky posuzující, ale všemu byt zčásti pravému pozitivně nakloněné. Pravda je zaměřena ke všemu a je nakloněna všemu dobrému a pravému, i když to téměř zaniká uprostřed záplavy nepravosti. – Zajímavé ovšem je i to, že o něco dále (2,2) Pavel mluví o „soudu božím podle pravdy“, což by opět naznačovalo, že Bůh sám se pravdou (svou pravdou?) řídí a spravuje. Takových rozporů a napětí je i jinde víc a řešení se obvykle rýsuje v tom, že pravda se s Bohem identifikována: Bůh je pravda, a proto v něm nic není a ani nemůže být proti pravdě. To však lze prostě obrátit a říci, že pravda je tím jediným pravým Bohem.

(Praha, 000919-1.)